ההעפלה מצפון-אפריקה ב-1947

תקציר מזווית הראיה של יהודה בן-צור

בתודעת רבים קשור מפעל ההעפלה לאחר מלה"ע ה-II בהעלאת שארית הפליטה מאירופה. מעטים, לרבות מקרב העולים מצפון-אפריקה מודעים לעובדה שב-1947 החליט 'המוסד לעליה ב' להעלות בדרך זו גם את יהדות צפון-אפריקה. זכות הראשונים שמורה למושב'ניק מנהלל, מבכירי השטח של 'המוסד לעליה ב', **יאני אבידוב**, שיזם, דחף וזכה לראות את האור בקצה המנהרה – שתי ספינות שהגיעו לחוף הארץ-ישראלי. ב-31 במאי 1947 'יהודה הלוי' בפיקודו של **ישראל חורב** עם 399 מעפילים וב-28 ביולי 1947 'שיבת ציון' בפיקודו של **דוד מימון** עם 411 מעפילים. שניהם ימאי הפלי"ם.

בספטמבר 1947 הצטרפתי למאגר המלווים של הפלי"ם באיטליה ועד מהרה הייתי אמור להצטרף לחבורה המכובדת הנ"ל, אך "שר ההיסטוריה" החליט אחרת. בתחילת אוקטובר 1947 הוזמנתי למילנו ונתבשרתי ע"י **שאול מאירוב-אביגור** על מינויי כמפקד ספינה שעגנה בלה-ספציה. במעמד זה תודרכתי על פרטי חוף העלאה ע"י **יאני** שהגיע מאלג'יר. המשימה שהוטלה עלי הייתה להעלות כ-550 מעפילים בחוף המרוחק כ-60 ק"מ מערבית לנמל אלג'יר.

כשראיתי את הספינה לראשונה, חשכו עיני. הייתה זו מפרשית 'ענתיקה' במשקל 190 טון עם מנוע "עייף" ומפרשי-עזר בשם Yilderan שזכתה לכינוי 'הברק'. הספינה נחכרה מסוכן אוניות תאב בצע **דנדריה,** המכונה 'הגוץ', שהיה אחראי להכנתה. "מטעמים מובנים" הוא לא השקיע בבטיחותה וחמור מכך הוא הוסיף מבנה עילי להגדלת קיבולת המעפילים - משום שדמי החכירה נקבעו 'פר ראש' - וגרם בכך לשינוי לרעה של יציבות הספינה.

לרוע המזל, דברים אלו התבררו לי רק לאחר יציאתנו לים. בהגיענו לצפון-מערב קורסיקה נקלענו לסערה. עד מהרה המנוע שבק חיים וכתוצאה מכך טולטלנו לרוחב הגלים. במצב זה המבנה העילי הנוסף תיפקד כמפרש והגביר את הטלטלות, עד כדי סכנת התהפכות וטביעה. לאחר כ-36 שעות, כשהמכונאים נואשו מתיקון המנוע, הברקנו ל'מוסד' שישלחו לעזרתנו גוררת. למזלנו באותה שעה הפליגה ספינה נוספת מלה-ספציה להעלאת מעפילים בחוף הצרפתי והיא נצטוותה לחוש לעזרתנו. בשעות הלילה הים שכך במקצת ועם עלות השחר הגיעה "הגואלת" – הספינה Maria Giovanni שכינויה היה 'החלוץ'.

בעת ההתקשרות שמחתי לגלות על סיפונה את חברי **נמרוד אשל** ו**קובה בצר.** בהתאם להוראות נגררנו למפרץ שכוח-אל בסרדיניה. את המעבר במיצר בוניפציוס המפריד בין סרדיניה לקורסיקה, לא אשכח לעולם. 'החלוץ' הניפה מפרשים בנוסף למנוע ואנחנו הנפנו את מפרשינו, ששיני העכברים ניכרו בהם היטב. "התמונה" נראתה כצילום של סרטי הפיראטים מהמאה ה-19. "למזלה של ההיסטוריה" התקלות אירעו בדרכנו ליעד ולא לאחר עליית המעפילים ועל כך נאמר **"שומר פתאים ה' ".**

'החלוץ' נצטוותה להחליף אותנו ויצאה לעבר אלג'יר. לאחר העלאת 44 בני נוער וילדים, הוקף החוף ע"י המשטרה הצרפתית והספינה נאלצה לברוח עד... לקורסיקה. כעבור למעלה מחודש הועברו בני הקבוצה – שנותקו מהוריהם – לספינת המעפילים 'הפורצים', שיצאה מצרפת[1]. בהצדיקה את שמה הצליחה הספינה לפרוץ את הסגר הבריטי ולהוריד את המעפילים בחוף תל-אביב ב-4 בדצמבר 1947.

ובכך הסתיימה ההעפלה מצפון אפריקה והיא חודשה במתכונת שונה – העברה מצפון-אפריקה לגיברלטר – בשנות ה-50[2].

---

[1]. 3 מהם נפלו במלחמת העצמאות – מ.מ. **קנפו**, 'המוסד' וסודות הרשת החשאית – מרוקו 1955-64, עמ' 30

[2]. במסגרת זו טבעה הספינה 'אגוז' ב-1961.